

Nr 60.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till centralt sjukhusarkiv; given Stockholms slott den 21 januari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 januari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENBEL, FORSLUND.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 161, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Bidrag till centralt sjukhusarkiv för budgetåret 1938/1939 beräkna ett anslag av 23,000 kronor.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga denna fråga.

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 1 saml. Nr 60.

Utredning av kommitterade.

I skrivelse till medicinalstyrelsen den 8 maj 1937 hava tekniske sekreteraren i sjukhusens standardiseringskommitté, ingenjören Sten Aare, arkitekten hos medicinalstyrelsen Hakon Ahlberg, ingenjören Hjalmar Cederström, sekreteraren hos svenska landstingsförbundet Ivar Dahlgren samt direktören för Göteborgs stads sjukhus Hugo Höglund, vilka på initiativ av svenska sjukhusföreningen erhållit i uppdrag att såsom kommitterade utreda frågan om inrättande av ett centralarkiv för svenskt sjukhusväsen, framlagt plan för organisation av ett dylikt arkiv samt tillika gjort framställning om anvisande av statsmedel för ändamålet.

I sin skrivelse hava de kommitterade till en början uppehållit sig vid den betydelse, som ett centralt sjukhusarkiv kunde beräknas få ur ekonomisk synpunkt, samt därutinnan framhållit bland annat:

För att bedöma betydelsen av ett centralarkiv för sjukhusväsendet syntes böra beaktas den ekonomiska omfattningen av den verksamhet, som arkivet avsåge att betjäna.

Under 10-årsperioden 1925—1934 hade sålunda byggnadskostnaderna (inklusive kostnaderna för anskaffning av inventarier) för lasarett, sjukstugor, epidemisjukhus, anstalter för tuberkulossjuka, enskilda m. fl. anstalter samt anstalter för kroniskt sjuka i Sverige uppgått till i medeltal cirka 9.5 miljoner kronor per år. Under tiden 1 juli 1926—30 juni 1936 hade vidare anslagen till statliga sinnessjukhus och liknande anstalter uppgått till icke mindre än 44 miljoner kronor, varjämte till kommunala sinnessjukhus i Stockholm, Göteborg och Malmö under senare åren anslagits cirka 33 miljoner kronor. Även för framtiden hade man att emotse en byggnadsverksamhet på sjukhusväsendets område, vilken syntes bliva av mycket stor omfattning. Under de närmaste åren vore sålunda i olika delar av landet under utförande eller planerades nybyggnader för i runt tal inemot 100 miljoner kronor.

Mot bakgrunden av de mycket betydande summor, som sålunda väsentligen av allmänna medel nedlades på sjukhusbyggnader i vårt land, måste de förhållandevis mycket blygsamma belopp, vilka en arkivverksamhet av ifrågasatt slag krävde, framstå såsom väl använda pengar, därest denna byggnadsverksamhet kunde draga verklig nytta av arkivet.

Hänsyn borde emellertid, framhålla de kommitterade, ej allenast tagas till storleken av det i sjukhusbyggnader nedlagda kapitalet. Genom en rationell planläggning av sjukhusen och en tidsenligt ordnad utrustning syntes även icke oväsentliga besparingar i driftkostnad kunna ernås. Vidare borde beaktas det ur ekonomisk synpunkt betydelsefulla förhållandet, att sjukhusanläggningarnas »livslängd» syntes kunna icke oväsentligt ökas genom en sådan mot den moderna tidens krav svarande planläggning och utrustning, vartill det ifrågasatta arkivets verksamhet syftade. De kommitterade erinra slutligen, att staten i sina granskande myndigheter, främst medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen, visserligen ägde organ, varigenom den i viss mån kunde övervaka sjukhusbyggandet. Enär emellertid dessa myndigheter hade att granska förslagen först sedan dessa tagit en definitiv form och icke ägde möjlighet att i större utsträckning medverka vid deras utarbetande,

måste enligt sakens natur deras uppgift väsentligast inskränkas till att förhindra uppenbara brister och att tillse, att gällande författningar efterlevdes.

I fråga om riktlinjerna för arkivets verksamhet anse de kommitterade lämpligt, att arkivet får sig anförtrott att samla, registrera och systematiskt bearbeta uppgifter rörande sjukhusväsendet inom och utom landet, såsom ritningar för rumstyper, för avdelningar och departement inom sjukhusen samt grupperingsritningar ävensom tekniska, ekonomiska och organisatoriska uppgifter beträffande sjukhusbyggnadens såväl anläggning som drift. Härjämte borde i verksamheten ingå att standardisera samt utställa ändamålsenlig sjukhusmateriell ävensom att tillhandahålla myndigheter, organisationer och enskilda upplysningar ur det inom arkivet förefintliga uppgiftsmaterialet. De kommitterade framhålla i anslutning härtill vidare:

För att centralarkivet skulle kunna fullgöra denna sin uppgift borde det samma bestå av arkiv (för ritningar, statistiska uppgifter och dylikt) jämte bibliotek, innehållande böcker, tidskrifter och annan litteratur å sjukhusväsendets område, standardiseringsbyrå och utställningsavdelning för såväl standardiserade som annan ändamålsenlig materiell å det sjukhustekniska området. I detta sammanhang syntes böra nämnas, att inom kommittén uttalats önskvärldheten av att centralarkivet utvecklades till att bliva en forskningscentral, vid vilken kunde hållas föredrag samt i övrigt meddelas upplysningar åt personer, verksamma inom det sjukhustekniska området. Förslag om inrättande av en museiavdelning i anslutning till arkivet hade jämväl väckts inom kommittén.

Med hänsyn till att den del av centralarkivets verksamhet, som skulle fullgöras av den tilltänkta standardiseringsbyrån, redan handhades av ett särskilt organ, sjukhusens standardiseringskommitté, samt då utställningsavdelningen icke oundgängligen behöfde träda i verksamhet samtidigt med inrättandet av själva arkivet, ansågo kommittén, att det åtminstone under den allra närmaste tiden vore tillräckligt, om ett arkiv i inskränkt bemärkelse komme till stånd, varmed åsyftades ett arkiv för ritningar, statistiskt material och dylikt jämte bibliotek. För att rationalisera arbetet med planläggning och utrustning av ett sjukhus borde emellertid standardiseringskommittén och centralarkivet redan från början intimt samarbeta, för att så småningom uppgå i en enhet, varigenom väsentliga besparingar och andra fördelar i deras verksamhet skulle kunna uppnås.

En nödvändig förutsättning för att arkivet skulle bliva till verklig praktisk nytta vore ock, att arkivmaterialet utarbetades efter enhetliga principer och erhöles sådan utformning, att envar på det sjukhustekniska området något insatt person lätt skulle kunna taga del av och tillgodogöra sig de uppgifter, som tillhandahölles i arkivet. Sålunda borde ritningarna vara utarbetade efter ett fastställt system med enhetliga beteckningar samt arbetsbeskrifningar, protokoll över utförda provundersökningar och andra redogörelser i möjligaste mån koncentrerade och förenklade. Vidare vore det önskvärt, att särskilda mättningsmetoder fastställdes ävensom att kostnadskalkylerna utfördes efter enhetligt system. Slutligen syntes det nödvändigt att arkivet redan från början sökte internationellt samarbete och att normerna för arkivmaterialets utformande sålunda i möjligaste mån bleve internationellt fastställda.

Rörande h u v u d m a n n a s k a p e t hava de kommitterade betonat lämpligheten av att arkivet stode under medicinalstyrelsens inseende, detta med hän-

syn till styrelsens egenskap av högsta statliga myndighet beträffande frågor inom sjukhusväsendets område. För upprätthållande av nära samarbete med övriga huvudmän för sjukhusväsendet borde emellertid arkivets verksamhet i första hand övervakas av ett råd eller en nämnd, sammansatt av representanter för staten, landstingen, städer utanför landsting, svenska sjukhusföreningen och eventuellt sammanslutningar av på sjukhusväsendets område verksamma fackmän.

Beträffande finansieringen av arkivets verksamhet anföra de kommitterade bland annat:

Staten borde bestrida de direkta kostnaderna för arkivets drift, under det att sjukhusägarna borde bidra till verksamheten genom att kostnadsfritt tillhandahålla större delen av arkivmaterialet, såsom byggnadsritningar, inredningsbeskrivningar, driftkalkyler, statistiska uppgifter, protokoll över utförda provundersökningar m. m. En dylik fördelning av kostnaderna vore enligt de kommitterades mening icke blott den rättvisaste utan jämväl den mest praktiska. De kostnader, som sjukhusägarna sålunda skulle påtaga sig, kunde visserligen icke evalveras i penningar men komme med säkerhet att utgöra endast en mycket ringa del av kostnaderna för sjukvårdsinrättningarnas uppförande, inredning och drift samt kompenserades dessutom av de besparingar, som dessa huvudmän komme att göra vid planerande och byggande av sjukhus genom att de utan kostnad ägde er-hålla värdefulla uppgifter från arkivet.

I anslutning härtill beröra de kommitterade frågan, huruvida och i vilken utsträckning sjukvårdsinrättningarnas huvudmän kunde åläggas att tillhandahålla arkivet de uppgifter, som erfordrades för att arkivet skulle kunna fylla sitt ändamål. De kommitterade yttra härutinnan följande:

Enligt gällande författningsbestämmelser skulle ritningar av ny-, till- och ombyggda sjukvårdsinrättningar insändas till medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen för godkännande, varjämte det ålåg vederbörande att, sedan ritningarna godkänts, tillställa medicinalstyrelsen kopior av ritningarna, vilka förvarades i styrelsens arkiv. Det vore ur centralarkivets synpunkt synnerligen önskvärt, om sjukvårdsinrättningarnas huvudmän kunde förpliktas tillhandahålla arkivet det för dess verksamhet erforderliga materialet, utarbetat enligt de normer, som enligt vad tidigare anförts borde gälla för de ritningar och annat material, som skulle samlas i arkivet. Enligt de kommitterades förmenande syntes medicinalstyrelsen med stöd av gällande författningsbestämmelser emellertid icke hava sådan befogenhet, att den kunde ålägga vederbörande sjukhusägare att tillhandahålla arkivmaterial utöver nyssnämnda ritningskopior, vilka för arkivets vidkommande i flertalet fall icke vore direkt användbara utan måste omarbetas för att komma i överensstämmelse med för arkivmaterialet gällande normer. Tillhandahållandet av arkivmaterialet komme sålunda att bli beroende av frivilliga åtaganden från sjukhusägarnas sida. Med hänsyn till från auktoritativt håll gjorda uttalanden hade man emellertid befogad anledning förmoda, att sjukhusens huvudmän i stor utsträckning redan från början skulle inse den stora nytta ett arkiv medförde och för den skull komma att tillhandahålla därför erforderligt material.

De årliga kostnaderna för arkivets verksamhet under de närmaste åren hava de kommitterade beräknat i enlighet med följande alternativ, alltefter som medicinalstyrelsen komme att kostnadsfritt kunna upplåta lokal eller ej.

| | Alt. 1 Kronor | Alt. 2 Kronor |
|---|---------------------|------------------|
| Föreståndarens arvode | 7,000 | 7,000 |
| Maskinskriverskans lön | 2,400 | 2,400 |
| Lokal (inklusive städning, lyse etc.) | 2,500 | — |
| Telefonavgifter | 300 | — |
| Porton och dylikt | 200 | — |
| Skrivmaterial och förbrukningsartiklar | 800 | 800 |
| Extra arbetskraft (översättning, renritning etc.) | 2,500 | 2,500 |
| Kopiering | 300 | 300 |
| Inköp av böcker och tidskrifter, inbindning etc. | 2,500 | 2,500 |
| Diverse utgifter | 500 | 500 |
| | Summa kronor 19,000 | 16,000 |

För såväl föreståndaren som maskinskriverskan har beräknats s. k. hel-tidstjänstgöring. Därest arkivet jämväl skulle innehålla modeller av sjukhus-utrustning och annat, hava de kommitterade funnit en avsevärt större lokal med högre hyra erforderlig. Det har dock framhållits, att denna ökade kostnad borde kunna täckas genom hyresavgifter från de utställande firmorna.

För anskaffande av inventarier hava de kommitterade härutöver räknat med en engångskostnad av 3,000 kronor.

Med hänsyn till den omständigheten, att uppgifterna från arkivet som regel böra lämnas avgiftsfritt, hava de kommitterade ej beräknat några inkomster å arkivets verksamhet, bortsett från en avgift, motsvarande självkostnaden för kopiering av ritningar och avskrift av handlingar. I internationellt avseende borde under förutsättning av ömsesidighet jämväl avgiftsfria uppgifter lämnas arkiv i utlandet. Slutligen hava de kommitterade anmärkt, att om och när sjukhusens standardiseringskommitté komme att uppgå i arkivet, spørsmålet om arkivets finansiering måste upptagas till förnyad prövning. Nämda kommitté finansierades nämligen för närvarande med bidrag av staten, vissa kommunala sjukhusägare, institutioner samt sammanslutningar av industrier.

Medicinalstyrelsen.

I skrivelse den 11 oktober 1937 har medicinalstyrelsen i allt väsentligt uttalat sin anslutning till de kommitterades förslag samt hemställt om anvisande av medel för ändamålet för budgetåret 1938/1939.

Styrelsen har därvid till en början vitsordat behovet av ett centralt sjukhusarkiv, varvid styrelsen yttrat:

Under de senaste åren hade ett flertal moderna sjukvårdsinrättningar uppförts i vårt land. De i statens sjukvårdskommittés betänkande angående den slutna kroppssjukvården angivna riktlinjerna hölle för närvarande på att förverkligas, och under det närmaste årtiondet syntes med största sannolikhet komma att inrättas nya specialavdelningar vid åtskilliga av de delade lasaretten. Bland de nya avdelningar, som sålunda kunde förväntas komma till stånd, önskade styrelsen särskilt framhålla barnbörds-, pediatriiska och reumatiska avdelningar. Styrelsen ville i detta samband framhålla, att förslag

uppkommit om inrättande av dels poliklinikhem med tillhörande arbetsavdelningar, dels poliklinikavdelningar för olika slag av specialvård, allt i avsikt att begränsa motsvarande avdelningars alltför starka utbyggnad. Ett centralarkiv skulle vid denna byggnadsverksamhet säkerligen medverka till att de för ifrågavarande ändamål erforderliga byggnaderna bleve både effektiva och proportionsvis billiga.

I fråga om huvudmännens medverkan anser sig styrelsen kunna räkna med att vederbörande sjukhusbyggare framdeles komme att vid upprättande av kontrakt med sjukhusarkitekterna taga tillbörlig hänsyn till centralarkivets behov av ritningar och beskrivningar samt att sålunda dylika utan kostnad för statsverket skulle komma att tillhandahållas arkivet. Vad däremot beträffade redan utförda sjukhusbyggnader — i huvudsak de senaste årens skapelser — fordrades för handlingarnas överlämnande till arkivet tillstånd av vederbörande arkitekt. Det syntes emellertid styrelsen som om utredningskommitténs sammansättning skulle utgöra garanti för att ett sådant överlämnande komme till stånd i önskvärd utsträckning. Föreskrift om skyldighet för huvudmännen att fullgöra detta borde icke ifrågakomma, då en oförbehållsam anslutning från de intresserade parternas sida vore en förutsättning för arkivets inrättande. Den av de kommitterade ifrågasatta nämnden kunde enligt styrelsens mening lämpligen sammansättas av ombud för svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska sjukhusföreningen och svenska arkitektföreningen jämte ytterligare någon av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen utsedd representant. I administrativt hänseende borde arkivet lyda under medicinalstyrelsens lasarettbyrå.

Rörande statens utgifter för arkivets drift anför styrelsen härefter följande.

Beträffande lokaler för centralarkivet vore de av styrelsen disponerade utrymmena för närvarande ansträngda till bristningsgränsen men för handen varande planer gjorde dock sannolikt, att styrelsen om ett eller annat år skulle kunna ställa lokal för arkivet till förfogande. För det närmaste året hade man dock att räkna med att lokal måste förhyras å annat håll.

I fråga om de kommitterades förslag till utgiftsstat hade styrelsen icke någon annan erinran att framställa än att posten »diverse utgifter» borde höjas från 500 kronor till 1,500 kronor, varigenom utgifterna för arkivet under dess första verksamhetsår, då lokal för ändamålet måste förhyras, sålunda skulle komma att uppgå till den i förslaget angivna summan av 20,000 kronor. Beträffande föreståndarens kompetens ansåge styrelsen, att denne helst borde vara vederbörligen utbildad arkitekt men att någon bindande föreskrift därom lämpligen ej borde givas. Såväl föreståndaren som maskinskriverson borde anställas såsom extra ordinarie tjänstemän samt erhålla sina förordnanden av medicinalstyrelsen. Därest under blivande semester eller annan ledighet för befattningshavarna vikarie måste förordnas, syntes kostnaderna därför kunna belasta endera av posterna »extra arbetskraft» eller »diverse utgifter».

Vidare anser styrelsen i likhet med de kommitterade ett engångsanslag å 3,000 kronor vara erforderligt för anskaffande av inventarier till arkivet.

För ifrågavarande ändamål skulle sålunda enligt styrelsens förmenande under budgetåret 1938/1939 erfordras ett anslag å tillhoppa (20,000 + 3,000) 23,000 kronor.

Slutligen har styrelsen i fråga om ersättningen för verkställande av kopior av ritningar samt avskrifter av andra i arkivet förvarade handlingar ansett böra i tillämpliga delar gälla de föreskrifter om stämpel och lösen av handlingar, som äro eller kunna bliva givna för medicinalstyrelsen.

Mot medicinalstyrelsens beslut har en ledamot, byråchefen von Dardel, reserverat sig och därvid yttrat i huvudsak följande.

Det föreslagna centralarkivet skulle otvivelaktigt komma att innebära fördelar för de myndigheter, som framdeles hade att taga ställning till utvidgningar eller moderniseringar av dem tillhöriga sjukvårdsinrättningar. Detta gällde emellertid närmast landstingen och de därmed jämställda städerna. Statens innehav av sjukhusbyggnader inskränkte sig i huvudsak till de statliga sinnessjukhusen, vilka i byggnadsavseende intoge en särställning i förhållande till andra sjukhus. På grund därav syntes det tilltänkta arkivet icke kunna förväntas bliva av samma betydelse för staten som för kroppssjukhusens huvudmän. Med hänsyn därtill ansågo sig reservanten böra ifrågasätta, om staten hade anledning att ombesörja anordnandet och driften av centralarkivet. Dess ändamål syntes ligga så nära sjukhusens standardiseringskommittés, att det vore mest naturligt om arkivet omhänderhades av denna kommitté och att kostnaderna för arkivet delades mellan de huvudmän — landstingen och de större städerna — som i första hand komme att utnyttja arkivet. I betraktande av den fördel för det allmänna, som arkivets tillkomst skulle innebära, syntes det emellertid befogat, att staten understödde dess verksamhet dels genom kontant bidrag, dels ock genom överlämnande till arkivet av de ritningar å kommunala sjukhusbyggnader, som överlämnats eller komme att överlämnas till medicinalstyrelsen.

Yttranden över förslaget.

Över medicinalstyrelsens framställning hava yttranden avgivits av statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksarkivet, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, sjukhusens standardiseringskommitté, svenska lasarettsläkarföreningen, svenska sanatorieläkarföreningen, svenska arkitekters riksförbund samt svenska sjukhusföreningen.

Av yttrandenas innehåll framgår, att allenast statskontoret och riksarkivet ställt sig *a v v i s a n d e* till förslaget.

Sålunda ansluter sig *statskontoret* i huvudsak till de synpunkter, som reservanten inom medicinalstyrelsen anlagt.

Riksarkivet ifrågasätter likaledes, huruvida icke föreliggande önskemål kunde lika väl tillgodoses på det enklare sätt, som nämnde reservant i sitt yttrande förordat.

Skulle emellertid det tilltänkta centralarkivet bliva verklighet, komme — framhåller riksarkivet — de i centralarkivet ingående handlingarna icke att vara hänförliga till sådana arkivhandlingar, som enligt gällande förordningar ligga under arkivinspektion eller kunna ifrågakomma till leverans till vederbörande lands- eller länsarkiv, detta av den anledningen, att arkivet endast komme att omfatta *kopior* av ritningar och andra handlingar.

Övriga myndigheter och sammanslutningar hava uttalat sin principella *anslutning* till förslaget, varvid i några fall den uppfattning, som kommit till uttryck i reservationen inom medicinalstyrelsen särskilt bemötts.

Sålunda framhåller *svenska landstingsförbundet*:

Det vore även enligt förbundets mening en nödvändig förutsättning för att arkivet skulle kunna komma till stånd och fortbestå, att staten påtoge sig ansvaret för detsamma. Det syntes nämligen annars bliva synnerligen svårt att åstadkomma det för arkivets finansiering nödiga samarbetet mellan de olika sjukhusägarna. Detta hade visserligen lyckats beträffande sjukhusens standardiseringskommitté, men finansieringen av denna hade, synnerligast i början, varit förenad med svårigheter och det vore endast tack vare att staten trätt hjälpande emellan, som kommittén kunnat existera. Man kunde ej, såsom reservanten inom medicinalstyrelsen gjort, förutsätta, att ytterligare en organisation skulle kunna finansieras på liknande sätt. För statens övertagande av ansvaret för arkivet kunde även åberopas, att staten vore landets största sjukhusägare och att staten på senare år i allt större utsträckning lämnat bidrag till den kommunala sjukvården, såväl kroppssom sinnessjukvården.

Sjukhusens standardiseringskommitté gör i detta sammanhang följande uttalande.

Det vore måhända sant, att sinnessjukhusen i byggnadshänseende intoge en viss särställning i förhållande till andra sjukhus, men beträffande såväl inredning som drift vore de fullt likställda med övriga sjukhus och staten komme sålunda att kunna erhålla värdefulla uppgifter från denna ej oväsentliga del av arkivets verksamhetsområde. Vidare kunde erinras, att staten ägde militära kroppssjukhus och inom kort komme att övertaga bland annat serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset samt att staten lämnade stora bidrag till såväl inrättande som driften av bland annat tuberkulossjukvårdsanstalter, vårdhem för lättskötta sinnessjuka och för kroniskt sjuka ävensom från och med nästa år till barnbördshus, varjämte föreläge förslag till dylikt bidrag till medicinska avdelningar för barn vid lasaretten, avdelningar för reumatiskt sjuka och anstalter för psykoneuroser.

I ett avseende har likväl även från tillstyrkande håll mer eller mindre starkt hävdats, att förslaget vore behäftat med en viss oklarhet. Detta gäller spørsmålet om huvudmännens möjligheter att tillhandahålla ritningar åt arkivet.

Svenska stadsförbundet framhåller sålunda bland annat:

Den omständigheten, att svenska arkitektföreningens ordförande varit ledamot i utredningskommittén, syntes i och för sig icke utgöra någon säker borgen för att ersättningsfrågor ej här kunde uppkomma, som skulle väsentligt öka sjukhusbyggarnas kostnader för tillhandahållandet av äldre ritningar. Om än för framtiden avtal kunde träffas om skyldighet för arkitekterna att tillhandahålla ritningar, kunde det väl dock tänkas, att vissa kostnader för dessa ytterst drabbade huvudmännen. Det behövde näppeligen tolkas såsom något misstroende mot arkitekternas villighet att stödja arkivets arbete, om man under alla förhållanden önskade en mera ingående utredning av detta spørsmål.

Svenska landstingsförbundet anser, att erforderliga garantier måste skapas för att arkivmaterialet skall kunna användas i den form och i den utsträckning, som ifrågasatts, utan att särskilda ersättningsanspråk komma att framställas av vederbörande arkitekter.

Mot förslagets utformning i övrigt hava allenast mindre erinringar framställts.

Sålunda framhåller *svenska landstingsförbundet*, att det icke lämpligen bör ifrågasättas, att sjukhusägarna skola bekosta omritning i för arkivet lämpat format av ritningarna till de redan uppförda eller moderniserade sjukhusen. För den händelse arkivet skulle visa sig vara i behov av ritningar av vissa detaljer i äldre, väl planlagda sjukhus, finge det anses bliva en uppgift för den i arkivet anställde arkitekten att företaga erforderliga omritningar, allra helst som denne till en början ej kunde bliva så strängt sysselsatt.

I fråga om sammansättningen av det av medicinalstyrelsen föreslagna konsultativa organet har *sjukhusens standardiseringskommitté* med hänsyn till det ifrågasatta intima samarbetet mellan kommittén och centralarkivet hemställt, att i nämnda organ jämväl borde ingå en representant från kommittén, förslagsvis dess verkställande ledamot.

Svenska sanatorieläkarföreningen är av den meningen, att en i tjänst varande sjukhusläkare bör vara medlem av det konsultativa organet. I detta yrkande instämmer *svenska lasarettsläkarföreningen*, som därjämte förordar, att nämnde läkare utses av sjukhusföreningen eller lasarettsläkarföreningen.

Även *svenska arkitekters riksförbund* hemställer, att förbundet måtte beredas tillfälle att genom en representant få deltaga i övervakandet och dirigerandet av arkivets verksamhet.

Beträffande den ifrågasatta arkivföreståndarens arvode framhåller *svenska lasarettsläkarföreningen*, att detta i förslaget tilltagits så snävt, att den önskvärda kontinuiteten i föreståndarskapet äventyrades. I fråga om föreståndarens kompetens vill *svenska arkitekters riksförbund* understryka betydelsen av att föreståndaren besitter sådana kvalifikationer, att han självständigt kan handhava och bearbeta det inkomna materialet, förstå att lämna vederhäftiga upplysningar i fackfrågor samt införskaffa erfarenhetsrön om huru olika anläggningar visa sig funktionera i verkligheten. Det synes förbundet under sådana omständigheter nödvändigt, att denne person måste äga arkitektutbildning samt vara grundligt praktikutbildad på sjukhusområdet.

Slutligen har *riksarkivet* gjort gällande, att beteckningen »arkiv» på den föreslagna institutionen icke kunde sägas vara den adekvata. Med hänsyn till de föreslagna olikartade verksamhetsgrenarna syntes det ur terminologisk synpunkt icke sakna betydelse, att institutionen finge ett annat, till missförstånd mindre inbjudande namn, exempelvis centralbyrån eller centralanstalten för svenskt sjukhusväsen.

Departementschefen.

De uppgifter, som skulle komma att åvila det ifrågasatta centralarkivet, framstå onekligen såsom betydelsefulla, och det lider intet tvivel, att arkivet under förutsättning av en tillfredsställande organisation bör bliva till gagn för det svenska sjukhusväsendets utveckling. Ej heller kan tvekan råda om de fördelar av ej minst ekonomisk art, som den föreslagna

anordningen skulle medföra för det allmänna. Staten torde därför böra lämna sin medverkan till förslaget realiserande.

I betraktande av den betydelse, som arkivet skulle få för i främsta rummet landstingen och de större städerna, tala onekligen vissa skäl för att kostnaderna för arkivets drift borde bestridas genom samverkan mellan staten samt svenska landstings- och stadsförbunden såsom organ för dessa huvudmän. För att arkivet må komma till stånd synes det emellertid nödvändigt, att staten helt ikläder sig utgifterna vid igångsättandet. Jag har med hänsyn härtill icke velat motsätta mig, att staten tills vidare ensam svarar för dessa utgifter. Skulle däremot framdeles visa sig uppstå en avsevärdare kostnadsökning, anser jag mig böra förutsätta, att bidrag lämnas jämväl av nämnda organisationer eller i annan liknande ordning. De för nästa budgetår beräknade kostnaderna föranleda från min sida ingen erinran.

Vad därefter angår frågan om verksamhetens ledning, har jag på grund av vad som i ärendet förevarit övervägt, att åtminstone till en början denna fråga skulle kunna lösas på det sättet, att åt sjukhusens standardiseringskommitté anförtroddes att under medicinalstyrelsens överinseende handhava arkivverksamheten. Jag finner dock tillräckliga skäl icke hava anförts för en dylik anordning. Däremot synes mig förtjäna undersökas, om icke institutionen lämpligen bör erhålla en ställning, analog med exempelvis svenska skolmuseet. Detta förutsätter, att för ändamålet bildas en särskild organisation, åt vilken huvudmannaskapet anförtros. Givetvis bör arkivet stå under medicinalstyrelsens inseeende.

Emellertid vill jag till denna min tillstyrkan foga ett betydelsefullt villkor. I likhet med såväl svenska landstingsförbundet som svenska stadsförbundet finner jag frågan om eventuella ersättningsanspråk från vederbörande sjukhusarkitekters sida för ritningarnas överlämnande till arkivet icke vara tillfredsställande klarlagd i förslaget. Enligt gällande lagstiftning torde det förhålla sig så, att för rätt att efterbilda byggnad av nu ifrågavarande slag erfordras tillstånd från arkitektens sida. Uttryckliga krav på ekonomisk gottgörelse för att sjukhusritningarna skola få ställas till arkivets förfogande hava visserligen icke framkommit, men kan det, efter vad jag inhämtat, icke anses uteslutet, att en förhöjning av arkitekturvodet kommer att framdeles uppställas såsom villkor för en dylik dispositionsrätt. En sådan ordning kan jag icke finna tillfredsställande. Statens medverkan till det planerade arkivets tillkomst bör alltså lämnas endast under den uttryckliga förutsättningen, att ritningar jämte övriga byggnadshandlingar tillhandahållas arkivet utan annan gottgörelse till vederbörande arkitekt än den, som betingas av eventuella kostnader för duplicering, omritning i för arkivet lämpat format och dylikt.

Tillräckliga skäl synas icke för närvarande föreligga till avvikelse från den av medicinalstyrelsen föreslagna benämningen.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare föreskrifter rörande anslaget användning.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till centralt sjukhusarkiv* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 23,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.
